

SLUTTRAPPORT – BARN OG UNGE MED FLERKULTURELL OPPVEKST

Innholdsfortegnelse:

1 Innledning

2 Prosjektperioden

2.1 Organisering av prosjektet

2.2 Parallele prosesser

2.3 Gjennomføring

2.4 Tiltak

3 Resultat

3.1 Hva har vi gjort

3.2 Hva har vi lært

3.3 Videre arbeid

4 Oppsummering

I forbindelse med avslutning av prosjektet Barn og unge med flerkulturell oppvekst, vil styringsgruppen for prosjektet avgi sin rapport. I rapporten vil bakgrunn og utvikling av prosjektet, hva som har blitt gjort og hva som gjenstår ved prosjektslutt, bli presentert. Rapporten vil beskrive prosessen og organiseringen rundt prosjektet. Innholdet i prosjektet vil ikke bli omtalt i denne rapporten.

1. Innledning

Barns oppvekst og skolegang har vært sentrale temaer i hele misjonens historie. Skoletilbud har vært drøftet på forskjellige grunnlag, og mange ordninger har vært utprøvd. Løsningene som til enhver tid ble valgt, speilet langt på vei samfunnet forøvrig særlig med tanke på ordninger rundt oppvekst og skolegang. Da internatene på feltene kom i stand på 1960 tallet, anså man dette for å være en forbedring i forhold til tidligere ordninger som innebar at barna var igjen i Norge, enten på barnehjem eller i omsorg hos misjonærenes familier.

Mot slutten av 1980 ble debatten om bruken av internat som skoleordning satt i fokus. Barn av misjonærer sto fram både internt i organisasjonen, og i media med historier om seksuelle overgrep og andre krenkende opplevelser. Også blant fagfolk begynte interessen for flerkulturell oppvekst å øke. En viktig bidragsyter til å sette barn av misjonærens oppvekstvilkår i fokus var Øyvind Eide. I 2002 skrev han boka "Skatten og leirkaret" med et eget kapittel om "Misjon og misjonærbarna". Også organisasjonen IBAN, senere NORUT¹ har fungert som pådriver inn mot misjonsorganisasjonene for å få i stand endringer til barnas beste.

Etter nye henvendelser fra barn av misjonærer fra 2000 og framover ble debatten om skoleordninger i NMS igjen satt på dagsorden. Andre organisasjoner fikk tilsvarende henvendelser og i 2005 besluttet Normisjon å lage en spørreundersøkelse blant barn av misjonærer, som fikk navnet "Barnas plass i misjonshistorien". Rapporten fra undersøkelsen var ferdig i mars 2008.

Samtidig med at Normisjon gjennomførte sin spørreundersøkelse, ble Den Norske Skolen i Japan nedlagt og til avslutningsmarkeringen skulle det lages et historieverk om skolen. Arbeidet med historieverket ble ikke gjennomført. Mange sterke historier kom fram under denne prosessen. NMS la derfor tilrette for oppfølging av de som var berørt. Prosjektet ble gjennomført i 2008/2009 og inkluderte samlinger både for de som bodde på internatet i en viss tidsperiode og for deres foreldre.

På bakgrunn av det overnevnte økte erkjennelsen av at det var nødvendig å få en dokumentert oversikt over oppvekstvilkårene til barn av misjonærer. Det Norske Misjonsselskap (NMS) vedtok derfor høsten 2007 å starte et prosjekt med fokus på denne gruppen. Ved prosjektstart våren 2008, inngikk NMS og Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) en avtale om å gå sammen om en spørreundersøkelse. Avtalen ble utvidet til også å omfatte oppfølgingstilbud etter at undersøkelsen var gjennomført.

¹ Organisasjon for nordmenn med utenlandsoppvekst

2. PROSJEKTPERIODEN

Prosjektperioden kan deles inn i 3 deler:

1. organisering
2. gjennomføring
3. tiltak

Ett prosjekt – og to rapporter

Det har skjedd egne prosesser i både NMS og NLM, og det blir derfor utarbeidet to rapporter for å dekke inn det som er spesielt for hver av organisasjonene. En del stoff vil bli felles i begge rapportene.

NMS valgte navnet *Barn og unge med flerkulturell oppvekst* på sitt prosjekt.

NLM kalte sitt prosjekt *Oppvekst og skolegang i utlandet*.

Målgruppen for begge prosjektene var barn av misjonærer og elever ved misjonenes skoler i utlandet.

Målet med prosjektet

- å legge til rette for at barn av misjonærer og elever ved misjonens skoler i utlandet, skulle få muligheten til å komme fram med sine historier og få en tydelig adresse å henvende seg til med sine erfaringer.
- å få synliggjort deres historier som en del av organisasjonenes offentlige historie
- å få kartlagt behov for oppfølging og sette i gang nødvendige tiltak i målgruppen
- å legge tilrette for gjennomføring av nødvendige forandringer i organisasjonene

2.1 Organisering av prosjektet i NMS

Allerede før prosjektleder var ansatt, hadde NMS utnevnt en styringsgruppe for prosjektet med personalsjef som leder. En faggruppe var også etablert for å sikre at innholdet og prosesser i prosjektet var faglig forankret.² NLM hadde parallelt med dette etablert en liknende struktur for et eget prosjekt.

Prosjektleder Aslaug Austbø tiltrådte stillingen våren 2008³ og prosjektet ble lagt inn under personalseksjonen. Hyppige møter i styringsgruppen har vært viktig og nødvendig både for å sikre den faglige kvalitet underveis og fordi prosjektet har åpnet opp for i et emosjonelt spenningsfelt med mange motsetninger og mye motstand. Det har vært avgjørende for styringsgruppen å få til åpne prosesser med muligheten til å ta ut, plassere og forstå hva dette dreiet seg om.

En spesiell utfordring ved oppstart, var at konsekvensene av å sette i gang disse prosessene i prosjektet ikke var tydelig avklart i forhold til de andre fast ansatte som kom til å bli involverte i gjennomføringen. Arbeidsoppgavene og behovet for arbeidsinnsats fra andre enn prosjektlederen ble ikke avklart på forhånd, dermed måtte dette bli ryddet opp i underveis.

² Se oversikt over medlemmer i styringsgruppe og faggruppe. Vedlegg 1

³ Fra 1. april 2008 – 60 % stilling, full stilling fra 1. juni 2008. Prosjektet varte til 31. desember 2010.

2.1.2 Økonomi

NMS var klar på at organisasjonen ville ta kostnadene som dette prosjektet medførte. Det var også et mål å søke om midler fra ulike fond, legater og firmaer. Søknader ble sendt til et titalls legater. Bare *en* søknad ble innvilget med et beskjedent beløp på 10 000 kr. En større søknad ble sendt til *Helse og Rehabilitering* gjennom *Rådet for psykisk helse*. Søknaden ble anbefalt, men fikk ikke bevilgninger. *Helse og Rehabilitering* gir ikke begrunnelser for avslag, men saksbehandler i *Rådet for psykisk helse* gjorde oppmerksom på at prosjekter som allerede er startet opp, vurderes som lite aktuelle fordi sannsynlighet for at organisasjonene selv ville finansiere prosjektet er stor.⁴ Til sammenligning fikk Normisjon i 2007, 1,6 millioner til sitt prosjekt.

2. 2 Parallele prosesser

2.2.1 Styringsgruppe for Den norske skolen i Japan (SG DNS-Japan)

Etter initiativ fra tidligere elever fra DNS i Japan ble det etablert en styringsgruppe (SG DNS-Japan) med tanke på oppfølging av elever fra denne skolen. I styringsgruppen satt representanter fra misjonsorganisasjoner/kirker som hadde vært eiere eller brukere av skolen samt representanter fra en støttegruppe for japanelever.⁵ To hovedanliggender ble presentert fra japanelevene sin side: at alle tidligere elever skulle bli møtt likt og få samme tilbud om oppfølging uavhengig av organisasjonstilhørighet og bakgrunn, og at det skulle gjennomføres en egen prosess i forhold til DNS-Japan styrt av den etablerte styringsgruppen. Prosessen i SG DNS-Japan startet opp parallelt med prosjektene i NMS og NLM, våren 2008.

NMS og NLM ønsket på sin side å forholde seg til hele misjonærbarn- og elevgruppen fra alle misjonsland som *en* gruppe. Det var viktig for NMS og NLM å nå ut til alle med lik informasjon og samme type tilbud i en felles første henvendelsen. Organisasjonene besluttet å gjøre det gjennom et informasjonsskriv med en påfølgende spørreundersøkelse. Dette lot seg ikke forene med japanelevenes krav om en egen prosess for japangruppen ledet av SG DNS-Japan, så samarbeidet brøt sammen og styringsgruppen SG DNS-Japan opphørte.

Etter hvert tok støttegruppen for japanelever initiativet til et nytt møte mellom japanelever og lederne for alle de involverte organisasjonene/kirkesamfunnene.⁶ Møtet førte ikke til en gjenopptakelse av samarbeidet, men resulterte i en ny forståelse for viktigheten av å opptre samlet og konsistent.

⁴Fra en telefonsamtale med saksbehandler i Rådet for psykisk helse, Charlotte Elvedal. Hun anbefalte å lage oppfølgingen av spørreundersøkelsen som delprosjekter og søke på nytt. Dette ble vurdert men var ikke aktuelt fordi bevilgningene ikke ville bli gjort før etter at prosjektet skulle være avsluttet.

⁵ Støttegruppen *Opppreisning for internatbarn i Japan* (OIJ) forandret senere navn til: *Interessegruppe for tidligere elever ved Den norske skolen i Japan* (IDNS) og består av enn kjerne tidligere elever og en løst organisert gruppe på en mailingliste. Gruppen har ikke formelt tegnet medlemmer eller valgte representanter. Japanelevene var representerte i styringsgruppen ved Harald Eraker, Grete Salomonsen Hynnekleiv og Håkon Kongstein. For organisasjonene møtte Ingar Bø fra Den Evangeliske Lutherske Frikirken (DELFI), Svein Jacobsen fra Pinsevennes Ytremisjon (PYM) og Aslaug Austbø (NMS) og Grete Gravås (senere Torfinn Bø/Jan Sandvik) fra NLM. Evangelisk Orientering ved Anders Håvik var med i samtalen som førte fram til etableringen av styringsgruppen. Sjømannskirken ble koplet på prosessen med japanelevene først etter at styringsgruppen faktisk var oppløst.

⁶ På dette møtet var også Sjømannsmisjonen representert. De har siden vært engasjert i de pågående prosesser.

2.2.2 Norsk råd for misjon og evangelisering (NORME)

NORME har sammen med *Ressurs og beredskapsteamet* (ROB) ved Institutt for Sjelesorg på Modum gjennom flere år vært tilretteleggere for samlinger der spørsmål vedrørende oppfølging og tilrettelegging for barn med flerkulturell oppvekst har vært drøftet. Normisjons presentasjon og erfaringsdeling i forbindelse med deres prosjekt blant *tidligere elever ved organisasjonens internatskoler i utlandet* var svært nyttig for NMS/NLM.⁷ Det har også betydd mye å ha et fora for informasjonsflyt og drøfting av prosjektet under veis. Erfaringene fra disse samlingene har ført til at NORME har besluttet å etablere en egen komité som skal videreføre arbeidet med fokus på TKB⁸ tematikken og dermed sikre et bredt fokus i kirke- og misjonsnorge.

2.2.3 Nordmenn med oppvekst i utlandet (NORUT)

NORUT – med forløperen *Interesseorganisasjon for Barn Av Nordmenn i utlandet* (IBAN) har vært viktige pådrivere for å få satt TKB-tematikken på dagsordenen. De har arbeidet faglig for å spre kunnskap både i misjonsorganisasjoner, næringsliv og utenriktjenesten – og de har utfordret aktørene til å ta tak i problemstillinger og kvalitetssikre sin praksis. I dette NMS/NLM prosjektet har NORUT spilt en vesentlig rolle med representanter i NMS og NLM sine faggrupper, som foredragsholdere på samlinger i NORME-regi, og som konstruktive bidragsyttere i den offentlige debatten i forbindelse med prosjektet.

2.2.4. Forskningsprosjekter ved Misjonshøgskolen

For å styrke prosjektet var det ønskelig å få organisasjonenes egne høgskoleinstitusjoner til å belyse flere sider av tematikken gjennom forskningsprosjekt. NMS inngikk avtale med Misjonshøgskolen (MHS) som resulterte i antologien *Med hjertet på flere steder* (Drønen og Skjortnes, 2009)⁹. Prosjektet planlegges videreført gjennom konferanser nasjonalt og regionalt (i Afrika og Asia) med påfølgende publisering av artikler i teologiske tidsskrift. Forskningsmaterialet som organisasjonene nå formelt eier er svært egnet til videre forskning for å belyse ulike sider av saksfeltet. En egen forvaltningskomite er nedsatt til å forvalte søknader om videre forskning. Misjonsarkivleder Gustaf Steensland ved Misjonshøgskolen er komiteleder.

2.3 Gjennomføring

2.3.1 Samarbeidet mellom NMS/NLM

Både NMS og NLM var i parallelle prosesser med å erkjenne nødvendigheten av å få til en oversikt over oppvekstvilkårene gjennom årene for barn med flerkulturell oppvekst. Begge organisasjonene hadde - hver for seg - gått inn for å gjennomføre en spørreundersøkelse. Det ble da naturlig for NMS og NLM å inngå en samarbeidsavtale om å gjennomføre spørreundersøkelsen sammen. På det tidspunktet hadde NMS allerede engasjerte *International Research Institutt of Stavanger* (IRIS), til å gjennomføre en spørreundersøkelse, og NLM

⁷ Samlinger med fokus på barn med flerkulturell oppvekst startet under Normisjons spørreundersøkelse/oppfølging av denne. Rapport etter spørreundersøkelsen: *Barnas plass i misjonshistorien. En dokumentasjonsrapport om barns erfaringer fra Normisjons internatskoler i utlandet*. 2008.

⁸ Third Culture Kid (TKC eller Tre kulturelle barn, TKB) defineres på følgende måte: Et trekulturelt barn, er en person som har tilbrakt en vesentlig del av utviklingsårene utenfor foreldrenes kultur. TBK-en har opparbeidet et forhold til alle kulturene uten å ha fullverdig eierskap i noen av dem. (Pollock, Van Reken 2001)

⁹ Drønen, T.S. og Skjortnes M. *Med hjertet på flere steder*, (red). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009

valgte å slutte seg til denne avtalen. Kontrakten mellom NMS/NLM og IRIS inneholdt mandat og fremdriftsplan og tydeliggjorde ansvarsforhold mellom organisasjonene og IRIS.

Etter samarbeidsavtalen mellom NMS og NLM var inngått, beholdte organisasjonene de etablerte strukturene med hver sine styringsgrupper og faggrupper. Styringsgruppene hadde det formelle ansvaret for prosjektet internt i organisasjonene. En utfordring i oppstarten av prosjektet var å sikre at organisasjonene kom i takt. Samarbeidet skulle vise seg å bli en stor ressurs for organisasjonene. For prosjektleder/prosjektkoordinator, som var de eneste fulltidsansatte i prosjektet i hver organisasjon, ble det av avgjørende betydning å kunne samarbeide med en kollega som også hadde fokus på prosjektet som sin hoved arbeidsoppgave.

I arbeidet med spørreundersøkelsen ble en referansegruppe etablert for å bistå IRIS med all nødvendig informasjon til utarbeidelse av spørreskjema. Medlemmer til referansegruppen ble valgt fra de etablerte faggruppene sammen med prosjektleder/prosjektkoordinator. Viktige hensyn ved sammensetningen var både fagkompetanse og at målgruppen var representert. Referansegruppens arbeid var avsluttet da spørreskjema var ferdig utarbeidet og spørreundersøkelsen ble sendt ut.

Fruktbarheten av å samarbeide med referansegruppen var så tydelig at organisasjonene opprettet en ny gruppe bestående av personer med fagligkompetanse til å bistå den neste fasen i prosjektet, oppfølgingstiltakene. Mandatet til denne arbeidsgruppen¹⁰ var å vurdere og sortere de innkomne forslagene fra målgruppen for å planlegge og gjennomføre nødvendige tiltak etter at spørreundersøkelsen var avsluttet.

2.3.2 Spørreundersøkelsen

NMS og NLM ønsket å gjennomføre en spørreundersøkelse både på bakgrunn av henvendelser fra misjonærbarn som ønsket en slik undersøkelse, men også fordi organisasjonene ønsket å kunne henvende seg til alle i målgruppen samtidig og gi alle den samme mulighet til å gi sine tilbakemeldinger – både anonymt gjennom spørreundersøkelsen og direkte til organisasjonene gjennom et eget svarark som ble sendt ut samtidig med undersøkelsen.

Det var viktig for NMS og NLM at undersøkelsen ble utført av en nøytral instans i håp om at så mange som mulig ville bruke anledningen til å gi sine tilbakemeldinger. Samtidig var det en utfordring å skaffe til veie den oversikt og kunnskap som en slik instans måtte ha for å utarbeide og gjennomføre undersøkelsen. Dette ble forsøkt løst ved at IRIS gjennomførte dybdeintervjuer, hadde møter med referansegruppen og prøvde ut skjemaet på en testgruppe.¹¹

Den største utfordringen i forhold til undersøkelsen ble likevel å få den nødvendige progresjonen i arbeidet. Vi ser i ettertid at dette kunne vært bedre sikret ved faste møter med IRIS, representert ved både prosjektleder og administrasjonssjef/direktør hadde vært kontraktfestet. Det kunne trolig også forebygget svikt i rutiner fra IRIS side som førte til, at etter undersøkelsen var avsluttet, besluttet NMS og NLM å sende inn en avviksmelding til datatilsynet. Avviksmeldingen tok opp mangelfull krypteringen på koder utlevert til deltakerne i spørreundersøkelsen. Dette gjorde at det var mulig å komme inn på skjemaer som

¹⁰ Se oversikt over medlemmer i referansegruppe og arbeidsgruppe. Vedlegg 1

¹¹ Prosessen er nærmere beskrevet i mandat til IRIS som er tilgjengelig på NMS sine nettsider/flerkulturell oppvekst/ressurser og dokumenter

ikke var utfylte – eller som lå påbegynte. Styringsgruppene i NMS og NLM oppfattet dette som et brudd på kontrakten der IRIS garanterte deltakerne i undersøkelsen full anonymitet. Datatilsynet tok avviksmeldingen til etterretning.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til 2483 personer. Av disse svarte 1481¹². Dette gir en svarprosent på 60 %. Dette er en svarprosent som ligger over det statistisk sentralbyrå har registrert for undersøkelser av liknende karakter, og innenfor det vi håpet på i prosjektet. Vedlagt undersøkelsen var det også et svarkort hvor det ble gitt muligheten for tilbakemeldinger direkte til organisasjonene. For begge organisasjoner til sammen kom det inn 471 svarkort.¹³ 73 av disse hadde hatt tilhørighet til andre organisasjoner/sammenhenger. Kontakt har blitt videreformidlet der det var ønsket.

På bakgrunn av spørreundersøkelsen, ble det utarbeidet en rapport som fikk tittelen: *Oppvekst og skolegang i utlandet. Spørreundersøkelse om oppvekst i utlandet, med vekt på skolegang i regi av Det Norske Misjonsselskap(NMS) og Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM)*. Rapporten omtales i det flg. som IRIS-rapporten.

IRIS-rapporten er en dokumentasjonsrapport som gjør det mulig å se på og snakke sammen om erfaringene med oppvekst i ulandet på en ny måte. Det en før antok eller hadde fragmentert dokumentasjon på, er nå systematisert og dokumentert. IRIS-rapporten har fått noe faglig kritikk og gav ikke svar til alle forventningene organisasjonene hadde på alle punkt. Det innsamlede materialet er likevel av unik verdi og har gitt organisasjonene mye nødvendig informasjon. Materiale gir også god anledning til videre forskning og er overlevert Misjonsarkivet ved Misjonshøgskolen.

IRIS-rapporten ble presentert på en samling i Folkets Hus i Oslo den 12. desember 2009. Alle som hadde fått tilsendt forespørsel om å være med på spørreundersøkelsen ble inviterte til denne samlingen. Målet var å få et møte med dem det angikk og presentere både innholdet i IRIS-rapporten og organisasjonenes respons før dette ble offentlig kjent. Rapporten ble presentert offentlig på en pressekonferanse rett etter presentasjonen hadde funnet sted og samtidig gjort tilgjengelige på organisasjonens nettsider.

Møtet den 12. desember 2009 kommer trolig til å bli stående som en milepæl i organisasjonenes historie. Generalsekretærene Kjetil Aano i NMS og Ola Tulluan i NLM bar fram organisasjonenes beklagelse til nærmere 300 frammøtte, blant dem noen få inviterte ledere fra samarbeidskirker/organisasjoner.¹⁴ Beklagelsen ble festet lit til og responsen gikk mellom annet ut på at den måtte sendes ut til alle de inviterte som ikke var til stede i salen.

Et brev ble sendt ut i januar 2010 der beklagelsen ble gjengitt i sin helhet. Samtidig gikk det ut en invitasjon til å delta på regionale samlinger. Målet med samlingene var å videreføre prosessen påbegynt med spørreundersøkelsen, og skape en arena for samtaler om innholdet i IRIS-rapporten og om hva som var nødvendig av oppfølging og tiltak i etterkant.

12. desember 2009 markerte avslutningen på prosessen med spørreundersøkelsen og innledet en ny fase av prosjektet der oppfølging i tråd med den informasjonen undersøkelsen hadde brakt til veie, var i fokus.

¹² Svar pr 25.05.10. Noen svar kom inn etter dette, og ble ikke registrerte i det statistiske materialet.

¹³ 246 personer ga tilbakemelding direkte til NMS, og 225 til NLM.

¹⁴ Det var nærmere 300 frammøtte. Bland dem var det også noen få inviterte ledere fra samarbeidskirker/organisasjoner.

2.4 Tiltak

2.4.1 Spesielle samlinger i NMS regi

Våren 2008 inviterte NMS til en samling for foreldrene som hadde hatt barn på den norske skolen i Japan i perioden da rektor på skolen forgrep seg på flere barn. Samlingen var den første i sitt slag og foreldrene fortalte at det var første gangen de var samlet for å snakke sammen om det som skjedde med barna. De framførte uttrykk for at det var godt å bli invitert til et møte der det vonde som skjedde ble tatt opp. Samlingen var på hovedkontoret til NMS. Generalsekretær, personalsjef og prosjektleder representerte NMS. Psykiater Jone Schanke Olsen var til stede og bidro med faglige forklaringsmodeller og refleksjoner.

Høsten 2009 ble to samlinger avholdt for de som har hatt deler av sin oppvekst på Solbakken barnehjem. Solbakkenbarna hadde først blitt kontaktet over telefon. (43 stk) De fikk orientering om spørreundersøkelsen og ble gjort oppmerksomme på at det ikke kom til å bli stilt spørsmål angående Solbakken i undersøkelsen. Den enkelte fikk derfor invitasjon til samtale med misjonens ledelse – eller en annen person de selv måtte ha ønske om - for å fortelle om sine erfaringer. De fikk også spørsmål om de ønsket samlinger for Solbakkenbarna. De fleste takket nei til samtaler, men ønsket å bli orienterte om samlinger. To samlinger ble avholdt, en i Oslo og en i Stavanger med 19 framførte. Representantene fra NMS og ledsagere er ikke medregnet. Formålet med samlingene var at NMS ønsket å ta ansvar for og beklage et system som ikke ivaretok barnas reelle behov – og å gi en mulighet til tilbakemeldinger til NMS.¹⁵

Arbeidsgruppen stod for planleggingen av møtet med målgruppen den 12. desember 2009. De så det nødvendig at generalsekretærer og ledere i organisasjonene ble bevisstgjort om både prosessene i prosjektet, den enkeltes roller og kommunikasjons utfordringer i forhold til både målgruppen og media. Et eget dagsseminar ble avholdt 8. desember 2009 der mediarådgiver Gunnar Husan, bedriftsrådgiver Arne Børresen, Kai Stene fra Prosjekt oppreisning og psykiater Ole Jøssang deltok.

Møtet var av avgjørende betydning for gjennomføring av presentasjonen av IRIS-rapporten. Seminaret skapte den nødvendige trygghet som gjorde at alle ansvarlige fra organisasjonenes side kunne opptre med *en stemme* og være til stede med trygghet på egne roller. Det at budskapet fra lederne fra organisasjonene ble festet lit til, la et nødvendig grunnlag for videreføring av prosjektet.

2.4.2 Samlinger for målgruppen

Våren 2010 ble det gjennomført tre regionale samlinger for barn med flerkulturell oppvekst. Av hensyn til geografi og praktisk gjennomførbarhet ble to samlinger avholdt i Oslo og en i Stavanger. Samlingen hadde både plenumssamlinger og gruppesamlinger. Medlemmer i arbeidsgruppen samt innleide gruppeledere bidro i programmet i tillegg til representanter fra organisasjonens ledelse. Til sammen deltok 140 ”barn” med flerkulturell oppvekst. Dette utgjør 5.5 prosent av alle de som fikk tilbud om å delta i undersøkelsen.

¹⁵ Fra NMS møtte generalsekretær Kjetil Aano, historiker Kristin Fjelde Tjelle som presenterte sitt arbeid med å skrive historien om Solbakken, lege Marit E. Apeland Alvsvåg og prosjektleder Aslaug Austbø. Region Oslo tok ansvar for det praktiske og stod for matserving.

2.4.3 Samlinger for foreldre/foresatte og ansatte ved skoler/internat

Høsten 2010 ble det avholdt tre samlinger for foreldre/foresatte og to samlinger for ansatte ved DNS skoler/internat i utlandet. Disse samlinger ble avholdt i Oslo og Stavanger. Programmet inneholdt samlinger i plenum med innledninger til gruppesamlinger. Dagen ble avsluttet med liturgisk avslutning der også troens rom fikk en stemme. Medlemmer i arbeidsgruppen samt innleide gruppeledere bidrog i programmet i tillegg til representanter fra organisasjonens ledelse. Foreldresamlingene var emosjonelle med mye følelser knyttet til valg og prioriteringer tilbake i tid. Flere tilbakemeldinger i etterkant av disse samlinger viser at mange familier for første gang har snakket sammen om denne tiden. For de som var ansatte, sentrale spørsmål var også personhåndtering og opplevelsen av mangelfull informasjon om prosjektet. Flere gav også tilbakemeldinger om at hadde sett at de ble involvert før helt på tampen av prosjektet. Noen var med på både foreldre og ansatte samlingen. Dette viser igjen at rollene er mange.

NMS og NLM har til sammen et register bestående av mer enn 1000 gjenlevende foreldre av misjonærbarn. Av disse deltok 249 foreldre på samlingene. Av lærere og ansatte ved skoler i utlandet som NMS og NLM hadde ansvar for er det registrert 518 personer. 91 av disse deltok på samlingene.

2.4.4 Individuell oppfølging

Alle som ville ha en individuell samtale med generalsekretæren og personalsjef i NMS fikk det. Andre ble henvist til fagpersoner etter eget ønske.

2.4.5 Kurs på Institutt for sjelesorg (IFS)

Høsten 2010 ble et kurstilbud utviklet på Institutt for sjelesorg på bestilling fra NMS og NLM--*Kurs for deg som har vokst opp i utlandet*, med plass til maksimum 25 deltakere. Kurset hadde en narrativ/psykoedukativ tilnærming hvor det ble bevisst gått fram og tilbake mellom fortellingene fra barndommen, livet i dag og hva de har lært og hvordan de kan komme videre.

Kurset ble gjort kjent på regionale samlinger, gjennom nettsidene til NMS og NLM og gjennom IFS sine egne informasjonskanaler. 10 deltakere med NMS bakgrunn deltok. Tilbakemeldingene er gode, og nye samlinger planlegges både våren 2011 (weekendbasert) og høsten 2011 (ukebasert).¹⁶

2.4.6 Gjøre resultatet kjent

For organisasjonene har det vært viktig å gjøre kjent både IRIS-rapporten og det den viser til både innenfor og utenfor organisasjonene. Dette er et arbeid som også vil pågå etter at prosjektperioden er slutt. Våren 2009 deltok prosjektleder/prosjektkoordinator på Euro TCK hvor IRIS-rapporten ble presentert i en europeisk sammenheng. Rapporten vakte oppsikt og organisasjonene fikk stor honnør for arbeidet som var nedlagt.

Neste skritt vil være å få rapporten oversatt til engelsk for å bl.a. bli gjort kjent for våre samarbeidspartnere.

¹⁶ Ved ledig plass etter påmeldingsfristen ville det kunne bli åpnet for personer med annen organisasjons/kirketilhørighet.

3. RESULTAT

3.1 Hva har vi lært?

1. Generalsekretærene har vært viktige symbolbærere.

Beklagelsen slik den ble framført av generalsekretærene 12. desember 2009 i forbindelse med rapporten var med og la grunnlaget for prosessen videre. Generalsekretær har vært til stede på alle samlinger. Mange barn av misjonærer har i sin oppvekst utenlands følt seg neglisjert og dermed i 2., 3. eller 4. rekke. At øverste leder har prioritert samlingene har vært et viktig signal.

2. Verdien av egen prosjektleder og samarbeidet mellom organisasjonene

Det har vært avgjørende for prosjektet at det ble avsatt ressurser til å ansette egne prosjektledere som har kunne hatt fokus på prosessene. Det ble ansatt egne prosjektledere i både NMS og NLM. Samarbeidet mellom disse har også vært en motor og viktig for fremdriften i prosjektet. Det har vært en styrke for organisasjonene å stå sammen i en så kompleks sak.

3. Innhenting av ekstern tverrfaglig kompetanse nødvendig

Det var nødvendig å innhente ekstern kompetanse for å kunne fullføre prosjektet på en troverdig og forsvarlig måte. Det ble viktig å gjøre seg bruk av kunnskap og ekspertise som finnes andre steder i samfunnet. Sammensetningen av innhentet kompetanse som representerer både formel faglig kompetanse og erfaring med tematikken har vært viktig her.

4. Spesialisering og forankring i organisasjonen.

Det oppstår en dynamikk når en gruppe i en organisasjon spesialisere seg i en tematikk i forhold til andre i organisasjonen. Særlig med tanke på eierskap til tematikken. Dette kan være med å skape avstand til tematikken ellers i organisasjonen. Det er derfor viktig å legge til rette for gode arenaer for informasjonsdeling og dermed øke muligheten for forankring og eierskap for resten av organisasjonen.

5. Mange har hatt flere roller og rollene er mange

I både ledelsen og blant de ulike i målgruppen ble det erfart at flere fikk ulike roller. Mange hadde hatt ulike verv eller roller eller stått i ulike posisjoner til hverandre enten som barn av misjonærer selv, som ledere i misjonen i Norge eller på et misjonsfelt, som ansatte ved skoler / internat eller som kollegaer. Det ble dermed viktig å være bevisst på at de ulike rollene gav ulike innfallsvinkler til temaet.

6. Å våge å leve med smerten

Organisasjon har gjort seg erfaring med at det ikke er alle saker som skal *løses* men at smerten må integreres i organisasjonenes felles erkjennelse og dermed noe som man må lære seg å leve med. For organisasjonen handler det om å fortsette å *være* i prosesser. Prosjektet har vist at det er viktig å møte og akseptere mistillit for på den måten å kunne forsøke å begynne å bygge opp tillit igjen.

7. Å våge sannheten og verdien av å fortelle

Gjennom prosjektet har organisasjonen ønsket å lytte til erfaringer, både de positive og de negative, som barn med flerkulturell oppvekst har gjort seg. Det har vært viktig å få fram både de gode og de vonde erfaringene og bekrefte dem som troverdige opplevelser. De gode fortellingene bagatelliserer ikke de vonde, og de vonde gjør ikke de gode ugyldige. Det har vært å la fortellingene få stå ved siden av hverandre som gyldige

virkelighetsbeskrivelser. De ulike fortellingene vil bidra til videreutvikling av NEMS sin personal- og familiepolitikk.

8. Viktigheten av å budsjettere større prosjekter

Erfaringen styringsgruppen sitter igjen med er at i så store prosjekter er det avgjørende at det avsettes ressurser slik at prosjektet kan gjennomføres på en troverdig måte og dermed bli bra. Dette koster penger og må derfor budsjetteres.

3.2 Oppfølgingstiltak

3.2.1 Handlingsplan for oppfølging i NMS

Handlingsplanen er under arbeid og vil omfatte:

- Videreføring av kunnskapen som prosjektet har hatt fokus på videreføres og forankres
- Barn og familier skal ha et kontinuerlig fokus
- Fortsette oppfølging av barn med flerkulturell oppvekst der det er behov
- Bidra til å sette tema ang. barn og familier på dagsorden nasjonalt, og også internasjonalt i forhold til våre partnere.
- Fortsette informasjonsarbeidet ang. prosjektet

3.2.2 Økonomisk støtte

NMS og NLM vil gi tilbud om økonomisk støtte for utgifter til bearbeiding av vanskelige opplevelser i forbindelse med oppvekst i utlandet mens foreldrene tjenestegjorde for NMS eller NLM.¹⁷

Økonomisk støtte omhandler:

- Utgifter til behandling *og/eller*
- reiser tilbake til oppvekstlandet *og/eller*
- dekning av utgifter til kurs

Utgifter til behandling

Det er mulig å søke om støtte til behandling for de som har hatt slike utgifter før 2010, og for de som ønsker å starte i et behandlingsopplegg.

Reise tilbake til oppvekstlandet

Støtte til reise tilbake til oppvekstlandet kan gis fortrinnsvis etter henvisning fra fagfolk og som et ledd i bearbeidingen av erfaringer fra barndommen. Støtten gis til personer som pga disse erfaringene har lidd tap på ulike måter.

Kurs

Utgifter til kurs/samlinger som arrangeres med tanke på bearbeiding av erfaringer fra oppvekst i utlandet, kan dekkes etter søknad.

3.2.3 Forståelse og forkynnelse

I samarbeid med Misjonshøgskolen vil NMS ha et fortsatt faglig fokus på tematikken når det gjelder:

Kallsforståelsen

Familieforståelsen

¹⁷Se Retningslinjer for økonomisk støtte for NMS og NLM. Vedlegg 2

Misjonærbarn som ressurs
Atskillelse i vår internasjonale kontekst

3.3.4 Familiepolitikk i NMS

Det er utarbeidet et dokument der dagens familiepolitikk i NMS er nedfelt. Dette dokumentet skal brukes i bevisstgjøring i forhold til både ledelse og ansatte i organisasjonen. Erfaringene organisasjonen har fått gjennom dette prosjektet vil gjenspeiles her.

4. OPPSUMMERING

Barns oppvekst og skolegang har vært sentrale temaer i hele misjonens historie og vil fortsette å være det så lenge NMS sender ut misjonærer som har barn. Et resultat av dette prosjektet vil være med å bidra i den videre debatten.

Prosjektet ble til som et resultat av innspill fra misjonærbarn og en økt erkjennelse fra NMS ledelse om at denne tematikken måtte på dagsorden.

At Normisjon gikk foran og gjennomførte en undersøkelse blant egne misjonærer, tydeliggjorde behovet enda mer.

I arbeidet med å lage egen spørreundersøkelse var det mange krevende prosesser, og at man hadde tilsatt en prosjektleder til å drive prosjektet framover hadde stor betydning.

Det var også avgjørende at fagpersoner både innen psykiatri, psykologi, teologi og personer som hadde erfaring fra tilsvarende prosjekt, var med som ressurspersoner.

Samarbeidet mellom NMS og NLM har hatt stor betydning for prosjektet gjennom hele prosjektperioden, og har ført til et nærere forhold mellom organisasjonene.

Selve spørreundersøkelsen var tidkrevende både i forarbeid og i gjennomføring. Samarbeidet med IRIS var nødvendig fordi det var viktig for troverdigheten i prosjektet at selve spørreundersøkelsen ble foretatt av en nøytral instans. Den største utfordringen var å få den nødvendige progresjon i arbeidet med spørreundersøkelsen. Samarbeidet med IRIS ble evaluert etter undersøkelsen var gjennomført.

Presentasjon av rapporten og generalsekretærenes beklagelse 12. desember 2009 i Oslo, hvor alle i målgruppen var invitert til å delta, ble på mange måter en milepæl i organisasjonenes historie. Denne samlingen markerte også avslutningen på prosessen med spørreundersøkelsen og innledet en ny fase, der oppfølging i tråd med den informasjon undersøkelsen hadde brakt til veie, var i fokus.

Som oppfølgingstiltak ble det iverksatt ulike samlinger, de som ønsket det fikk samtale med misjonens ledelse og det ble arrangert kurs i regi av Institutt for sjelesorg på Modum.

Prosjektprosessen har vært lærerik både organisasjonsmessig og menneskelig.

Prosjektperioden er nå avsluttet men arbeidet med videre oppfølging for de som måtte ønske det, samt kurs på Institutt for sjelesorg fortsetter. Fokus på tematikken skal også videreføres i en handlingsplan som omfatter både undervisning, familiepolitikk i NMS samt samarbeidet med våre internasjonale partnere. Planen vil også inneholde tiltak for å integrere erfaringene med prosjektet i hele organisasjonen.

VEDLEGG 1—Oversikt over medlemmene i ansvarsgruppene

NMS' Styringsgruppen (SG) for prosjektet *Flerkulturell oppvekst*:

Personalsjef i NMS Inger Kari Søyland – *leder av styringsgruppen*

Prosjektleder Aslaug Austbø

Generalsekretær Kjetil Aano

Administrasjonssjef Svein Nybø (til og med 2009)

Personalkonsulent Jan Ove Larssen (fra 2010)

Programkonsulent personell Rolf Arne Tjøstheim (til og med 2008)

Programkonsulent personell Anne Beth Bore (fra 2009)

Administrasjonsleder region Stavanger Marta Dale (representant for MAF)

NMS' Faggruppen (FG) for prosjektet *Flerkulturell oppvekst*:

Psykolog Unndis Bergås

Professor i praktisk teologi Øyvind Eide

Doktorgrad stipendiat Kristin Fjelde Tjelle (med i gruppen ut 2009)

Psykiater Ole Jøssang, misjonær barn med oppvekst i Japan

Sosionom Kai Stene

Sosialantropolog Marianne Skjortnes, misjonær barn med oppvekst på Madagaskar

Representant for NORUT:

Marianne Skjortnes (til hun gikk ut av NORUT-styret i 2009)

Gunnleik Sandsmark (fra 2009), misjonær barn med oppvekst i Kamerun

Styringsgruppen møtte på faggruppemøtene

Referansegruppen for prosjektet *Flerkulturell oppvekst*:

Marianne Skjortnes (NMS)

Ole Jøssang (NMS)

Aslaug Austbø (NMS)

Unndis Bergås (NMS/NLM)

Kjell Østby (NLM)

Grete Gravås som ble erstattet med Kari Margrethe Solvang (NLM)

Tre av medlemmene var valgt både på grunn av sin fagkompetanse og sin oppvekst som misjonær barn på henholdsvis Madagaskar, i Japan og Etiopia.

Arbeidsgruppen for prosjektet *Flerkulturell oppvekst* (NMS/NLM):

Psykiater Ole Jøssang, Universitetssykehuset i Stavanger

Sosionom Kai Stene, prosjektleder i Prosjekt oppreisning (Propp)¹⁸

Psykolog Kari Halstensen, Vita-avdelingen Modum Bad

Instituttprest Gunnar Fagerli, Institutt for Sjelesorg

Prosjektkoordinator Kari Margrethe Solvang, NLM

Prosjektleder Aslaug Austbø, NMS

¹⁸ Prosjekt oppreisning er et nasjonal ressurs og kompetansesenter for arbeid med barn og unge under offentlig omsorg – før og nå.

VEDLEGG 2

RETNINGSLINJER FOR ØKONOMISK STØTTE

Det Norske Misjonsselskap (NMS)/ Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM)

NMS og NLM vil gi tilbud om økonomisk støtte for utgifter til bearbeiding av vanskelige opplevelser i forbindelse med oppvekst i utlandet mens foreldrene tjenestegjorde for NLM eller NMS.

Økonomisk støtte omhandler:

- Utgifter til behandling *og/eller*
- reiser tilbake til oppvekstlandet *og/eller*
- dekning av utgifter til kurs

Totalramme for utbetaling er 25.000 kr. pr. person

Organisasjonene vil i enkelttilfeller kunne gjøre unntak fra retningslinjene ut fra en helhetsvurdering.

1. Utgifter til behandling

Det er mulig å søke om støtte til behandling for de som har hatt slike utgifter før 2010, og for de som ønsker å starte i et behandlingsopplegg.

Søknad om støtte til behandling:

- **De som har hatt utgifter til bearbeiding før 2010:** Søknaden skal inneholde en redegjørelse for type behandling og omfanget av denne. En bekreftelse fra behandler er ønskelig. Utbetalingen skjer på bakgrunn av søknad.
- **De som ønsker å starte i et behandlingsopplegg:** Søknad sendes NLM eller NMS før behandlingen starter. Organisasjonene kan være behjelpelige med å etablere kontakt med fagperson. *Primært* bør autorisert helsepersonell benyttes, og fortrinnsvis de som kommer inn under offentlige refusjonsordninger. Utbetaling skjer på bakgrunn av søknad og mot framlagte kvitteringer.

2. Reise tilbake til oppvekstlandet

Støtte til reise tilbake til oppvekstlandet kan gis fortrinnsvis etter henvisning fra fagfolk og som et ledd i bearbeidingen av erfaringer fra barndommen. Støtten gis til personer som pga disse erfaringene har lidd tap på ulike måter.

Utgifter til reise og opphold dekkes med et beløp inntil 12 000 kr. Det samme beløp kan etter anmodning fra fagfolk utbetales til ledsager.

3. Kurs

Utgifter til kurs/samlinger som arrangeres med tanke på bearbeiding av erfaringer fra oppvekst i utlandet, kan dekkes etter søknad.

4. Andre opplysninger

- NMS/NLM vil være behjelpelige med å kontakte foreldrenes arbeidsgivere for dem som ikke har vært tilknyttet NMS/NLM.
- Ansvarlig for saksbehandlingen er personalsjefen (NMS)/ personalleder (NLM)
- Alle saker vurderes fortløpende

5. Forbehold

NLM/NMS gjør oppmerksom på at retningslinjene vil kunne bli justert ved behov.

Vedtatt av:

NMS, Styringsgruppe, prosjekt *Flerkulturell oppvekst*, 04.11.2010; NLM, Ledermøtet 15.11.2010